

ВІННИЦЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять з дисципліни

ОК 1. - «МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ»

**для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 073 «Менеджмент»**

Вінниця - 2023

Дибчук Л.В. Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 073 Менеджмент. Вінниця. ВКІ. 2023. 13 с.

Методичні рекомендації до практичних занять розглянуто та схвалено на засіданні кафедри гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін Протокол № 1 від «30» серпня 2023р.

В. о. завідувача кафедри гуманітарних, економічних та фінансово-облікових дисциплін

/підпис/

Тетяна ГРИНЧУК

/ім'я та прізвище/

ВСТУП

Підготовка сучасного фахівця у сфері менеджменту неможлива без врахування необхідності знань, умінь та навичок самостійного наукового пошуку та аналізу процесів і явищ, що відбуваються у сфері управління. Метою викладання навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є ознайомлення здобувачів освіти із особливостями планування, організації та проведення наукових досліджень.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є: ознайомлення здобувачів освіти із світом науки та наукових знань, розгляд особливостей використання наукової методології у різних сферах знань; сприяння збагаченню професійних навиків студентів в контексті розуміння та інтерпретації українського і світового наукового доробку, вивчення методології та особливостей проведення самостійного наукового дослідження та написання магістерської роботи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати: сутність, структуру, функції методології наукових досліджень, розмаїття та основні характеристики методів досліджень у системі наук, основні наукові напрямки та наукові школи у відповідній галузі знань, визначні наукові концепції українських та іноземних вчених і дослідників; сучасний процес розвитку української науки; можливості застосування методів та методик дослідницького пошуку у професійній діяльності менеджера.

Основними вміннями, набуття яких передбачено вивченням методології та організації наукових досліджень є: розуміння та використання основних методів наукового пошуку; застосування методів аналізу процесів управління та управлінських систем різних типів у професійній діяльності; особливості здійснення самостійного наукового дослідження як частини підготовки магістерської роботи.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		дфн	зфн
1	Тема 1. Методологія: сутність, зміст, поняття.	2	0,5
2	Тема 2. Проблеми наукового пізнання.	1	
3	Тема 3. Логічні основи наукового пізнання.	2	
4	Тема 4. Специфіка наукового пізнання.	2	
5	Тема 5. Концептуальні основи наукового пізнання.	2	0,5
6	Тема 6. Зміст та структура процесу наукового дослідження.	2	
7	Тема 7. Основні етапи та форми процесу наукового дослідження.	1	0,5
8	Тема 8. Рівні та методи наукового дослідження.	2	
9	Тема 9. Організація науково-дослідної роботи магістрів. Оформлення результатів наукових досліджень та їх впровадження у практику.	2	0,5
Усього		16	2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕМА 1. МЕТОДОЛОГІЯ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ, ПОНЯТТЯ.

План

1. Наука як результат і особливий вид пізнавальної діяльності людини.
2. Логічний аналіз об'єкта, суб'єкта і предмета методології наукового дослідження.
3. Зміст, структура і значення курсу для наукової підготовки магістра і аспіранта.

Методичні вказівки

Наука як результат і особливий вид пізнавальної діяльності людини є невід'ємною частиною розвитку сучасної цивілізації. Більшість елементів повсякденного оточення прямо чи опосередковано є наслідками конкретних наукових досліджень чи винаходів.

Розділ теми про логічний аналіз об'єкта, суб'єкта і предмета методології наукового дослідження охоплює питання, що пов'язані з можливостями інтерпретації та параметрами наукової діяльності.

Вивчення цієї теми передбачає ознайомлення студентів із наукою як окремим чинником розвитку сучасних цивілізованих суспільств. Детальне опрацювання відповідної літератури відкриє для студентів цілком нові аспекти функціонування та розвитку науки, окремих наукових шкіл. Із розглядом

кожного наступного питання теми зосереджується увага на прикладних аспектах наукового пошуку.

Особливу увагу варто звернути на невід'ємному зв'язку між освітою та наукою, у взаємодії яких досягаються найкращі як освітні, так і наукові результати.

Питання для самоконтролю

1. Використання результатів досліджень у повсякденному житті.
2. Емпіричні дослідження управління.

Теми доповідей, повідомлень

1. Кращі університети світу.
2. Наукові винаходи та наукові відкриття тисячоліття.

Література: 1, 4, 10, 12

ТЕМА 2. ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ.

План

1. Специфіка пізнавального ставлення людини до світу.
2. Поняття гносеології і її місце в системі філософського знання.
3. Особливості пізнання природної, соціокультурної і духовної сфер.
4. Проблема пізнання світу.
5. Проблеми наукового пізнання в філософії XVIII-XIX століття.
6. Класична наука і філософська епістемологічна рефлексія.

Методичні вказівки

Специфіка пізнавального ставлення людини до світу полягає насамперед у можливостях об'єктивного опису та інтерпретації як природних, так і пов'язаних з людським суспільством процесів і явищ. Друга тема курсу зосереджує увагу на пізнавальних особливостях планування та проведення наукових досліджень. Мова йде про перелік послідовних етапів на шляху від виникнення ідеї до інтерпретації результатів конкретного дослідження (чи серії досліджень). Під час вивчення цієї теми з'являється нагода розглянути проведення наукових досліджень у межах програм підготовки магістрів.

Питання для самоконтролю

1. Визначення мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження основних аспектів процесу управління.
2. Проведення теоретичних і прикладних наукових досліджень управлінських процесів.

Теми доповідей, повідомлень

1. Загальна схема наукового дослідження на прикладі теми магістерської роботи.

Література: 3, 6, 11, 13

ТЕМА 3. ЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ.

План

1. Формальна логіка у науковому пізнанні.
2. Правила доказу в процесі наукового пізнання.
3. Поняття спростування та його логічна структура.
4. Значення аргументації та доказу в пізнанні, науці.

Методичні вказівки

Третя тема навчальної дисципліни стосується вивчення поєднання різноманітних логічних методів наукових досліджень в окрему методологію. Методологія, у найзагальнішому розумінні, є сукупністю методів, які використовуємо із заданою послідовністю з врахуванням особливостей об'єкта та предмета дослідження. Основний акцент теми стосується значення аргументації та доказу в пізнанні, науці, методології теоретичних досліджень та в методології досліджень емпіричного рівня.

Питання для самоконтролю

1. Пізнавальні прийоми у дослідженнях управлінських взаємодій.
2. Методології та методики наукових кваліфікаційних досліджень.

Теми доповідей, повідомлень

1. Методологія теоретичних досліджень управління.
2. Основи емпіричних досліджень в менеджменті.

Література: 1, 3, 4, 6,

ТЕМА 4. СПЕЦИФІКА НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ.

План

1. Наука в системі суспільства.
2. Основні ознаки наукового пізнання.
3. Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження.
4. Поняття про метод, методологію та рівні науково дослідження.

Методичні вказівки

Четверта тема курсу стосується наукових досліджень в контексті їх значення для суспільства в цілому. Метою вивчення тут є чітка конкретизація особливостей ознак наукового пізнання. Окремими питанням розглядаються поняття об'єкта та предмета наукового дослідження, а також поняття про метод, методологію та рівні науково дослідження. Розуміння суті розмежування об'єкта і предмета дослідження дозволяє більш точно охарактеризувати та пояснити можливості кожної окремої науки у вивченні конкретного процесу чи явища.

Питання для самоконтролю

1. Загальнонаукові методи (їх характеристика та сфери застосування).
2. Конкретно-наукові та спеціальні методи досліджень управління.

Теми доповідей, повідомлень

1. Використання методів економічних досліджень при написанні магістерської роботи.
2. Визначення та формулювання об'єкта і предмета при плануванні наукового дослідження.

Література: 1, 10, 11, 12, 13

ТЕМА 5. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ.

План

1. Передумови наукового мислення і діяльності.
2. Наука як соціально-культурний феномен.

Методичні вказівки

Оскільки наукові дослідження розпочинаються насамперед із нагромадження первинної інформації про об'єкт та за змістом предмета дослідження, важливо зрозуміти основні передумови наукового мислення і діяльності. Суть і види наукового сприйняття інформації, методи пошуку і збору наукової інформації – це питання, з яких розпочинається робота над кожним науковим проектом. Окремим питання теми вивчається аналіз та інтерпретація науки, як соціально-культурного феномену, що особливо важливо для цілісності та академічності наукової праці.

Питання для самоконтролю

1. Основні методи пошуку і збору наукової інформації про управління.
2. Історія розвитку науки в Україні та світі.

Теми доповідей, повідомлень

1. Аналіз та інтерпретація економічної інформації.
2. Організація роботи з іноземною науковою літературою.

Література: 1, 6, 10, 11, 18

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ТЕМА 6. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА ПРОЦЕСУ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

План

1. Дослідження як відображення і творчість.
2. Інтуїція та її роль у раціональному пізнанні.
3. Специфіка дослідження соціальної дійсності.
4. Суспільство як об'єкт дослідження.
5. Соціальні потреби, інтереси та їх вплив на процес дослідження суспільних явищ.

Методичні вказівки

Дана тема описує основні структурні компоненти наукового дослідження, як процесу одержання наукових фактів. Розуміючи, що людина сприймає світ суб'єктивно, через призму свого залучення у процеси, що відбуваються у суспільстві, маємо враховувати необхідність точності у процесі наукового пізнання. Саме тому в окремих питаннях теми запропоновано вивчити специфіку дослідження соціальної дійсності та особливості наукових досліджень суспільства.

Питання для самоконтролю

1. Використання результатів соціологічних досліджень у сфері управління.
2. Напрями соціологічних досліджень управління.

Теми доповідей, повідомлень

1. Творчість і наука: рівні взаємодії.
2. Соціальний контекст управлінської діяльності.

Література: 1, 3, 4, 12

ТЕМА 7. ОСНОВНІ ЕТАПИ ТА ФОРМИ ПРОЦЕСУ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

План

1. Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального циклу.
2. Виявлення, формулювання і постановка наукової проблеми як однієї з форм наукового пізнання.
3. Формування та обґрунтування наукових гіпотез.
4. Види гіпотез та їх роль у дослідженні процесів і явищ дійсності.
5. Формування наукової теорії.

Методичні вказівки

Інформація, що стосується основних етапів та форм процесу наукового дослідження є особливо важливою в процесі написання магістерської роботи. Дана тема зосереджує увагу на методологічному аспекті наукового пошуку, описуючи види гіпотез та їх роль у дослідженні процесів і явищ дійсності.

Питання для самоконтролю

1. Приклади визначних наукових теорій.
2. Перевірка підтвердження та спростування наукових гіпотез.

Теми доповідей, повідомлень

1. Особливості формулювання наукових гіпотез у різних науках.
2. Найбільш відомі наукові теорії управління.

Література: 6, 10, 11, 12, 13

ТЕМА 8. РІВНІ ТА МЕТОДИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.

План

1. Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження.
2. Методи нагромадження емпіричного матеріалу.
3. Методи спостереження, вимірювання, опису, експерименту, їх роль у дослідженні.
4. Методи теоретичного узагальнення емпіричного матеріалу.
5. Аналіз і синтез. Порівняння, абстрагування та узагальнення.
6. Індукція, дедукція та аналогія. Моделювання та формалізація.
7. Системний аналіз.

Методичні вказівки

Наступною після теми про основні етапи та форми процесу наукового дослідження є тема про рівні та методи наукового дослідження. Концептуальною ідеєю цієї теми є послідовність переходу від емпіричного до теоретичного рівня дослідження, в результаті чого отримуємо нові наукові дані. Окремими питаннями теми описано особливості застосування найбільш поширених методів наукових досліджень.

Питання для самоконтролю

1. Можливості застосування наукових методів спостереження, вимірювання, опису, експерименту під час дослідження управлінських процесів. Вивчення даної теми цілком може бути доповненим написанням студентами попереднього плану щодо проведення власного дослідження в межах написання магістерської роботи.

Теми доповідей, повідомлень

1. Приклади наукових досягнень із використанням методів індукції, дедукції та аналогії.
2. Наукові методи моделювання та формалізації у дослідженнях управлінських процесів.

Література: 1, 6, 10, 13

ТЕМА 9. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ. ОФОРМЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ У ПРАКТИКУ.

План

1. Види та форми науково-дослідної роботи магістрів.
2. Класифікація наукових досліджень.
3. Теоретичні, експериментальні дослідження.
4. Фундаментальні і прикладні дослідження.
5. Пошукові, описові, причинно-наслідкові та прогностичні дослідження.
6. Кабінетні і польові дослідження.
7. Систематизація результатів дослідження.
8. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст.
9. Докази гіпотези, висновки та рекомендації, науковий експеримент, коригування попередніх пропозицій, літературний огляд дослідження.
10. Ефективність результатів наукових досліджень та її критерії.

Методичні вказівки

Тема організації науково-дослідної роботи магістрів та оформлення результатів наукових досліджень доповнює перелік тем курсу практичними порадами щодо проведення самостійних досліджень та написання магістерської роботи. В цій темі подано основні класифікації наукових досліджень, відмінності між фундаментальними та прикладними науковими дослідженнями, а також приклади систематизації результатів наукового дослідження. Вивчення даної теми варто проводити з врахуванням тем, які обрані студентами для написання магістерських робіт.

Питання для самоконтролю

1. Фундаментальні і прикладні дослідження управління.

Теми доповідей, повідомлень

1. Види систематизації результатів дослідження з використанням комп'ютерних технологій.

Література: 1, 3, 4, 6, 10

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базова:

1. Бориченко К.В., Гудзь А.О., Панфілов О.Є. *Методологія та організація наукових досліджень* : навчально - методичний посібник. Одеса: Фенікс, 2022. 48 с. Режим доступу : <https://doi.org/10.32837/11300.22511>.
2. Бхаттачарджи А., Ситник Н. *Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках*. Навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського». 2022. 173 с.
3. Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. *Методологія наукових досліджень: навчальний посібник*. Київ : Ліра-К. 2018. 352 с.
4. Корягін М. В. *Основи наукових досліджень* : навчальний посібник. Київ: Алерта. 2017. 622 с.
5. Євтушенко М. Ю., Хижняк М. І. *Методологія та організація наукових досліджень* : навчальний посібник. Київ : ЦУЛ. 2019. 350 с.

Допоміжна:

6. Драч І. *Управління дослідницькою діяльністю в системі університетського врядування: характеристика та закономірності*. *Вища освіта України*. 2018. № 3 (70). С. 60-65.
7. Єгоров І. Ю. *Забезпечення відкритості результатів наукових досліджень: сучасні підходи до вирішення проблеми*. *Університетські наукові записки*. 2018. № 2 (66). С. 6-16.
8. Коломієць С. С., Тікан Я. Г. *Науково-дослідна робота як засіб розвитку творчого потенціалу особистості студента* : [наукова грамотність, її компоненти. Аналітико-синтетичні вміння. Рівні креативної діяльності. Організація НДР]. *Педагогіка і психологія*. 2016. № 2 (91). С. 30-36.
9. Крушельницька О. В. *Методологія та організація наукових досліджень* : навч. посібн. Київ : Кондор. 2003. 192 с.
10. Богдан І. В., Свиридовська А. О. *Класифікація інформації для аналізу даних про наукові дослідження і розробки: міжнародні стандарти та національна практика*. 2018. № 11 (276). С. 21-38.
11. Муравицька Г. В. *Інформаційно-аналітичні технології в організації та проведенні наукових досліджень*. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2019. № 4 (95). С. 86-92.
12. Павлюк К. В., Камінська О. С. *Методи та інструменти кількісного і якісного оцінювання науково-дослідної праці*. *Фінанси України*. 2018. № 10 (275). С. 28-43.
13. Пономаренко Л. А. *Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня. Методичні поради*. Київ : Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», Видавництво «Толока». 2011. 80 с.

Інформаційні джерела:

14. Google Scholar або Google Академія: пошукова система і некомерційна бібліометрична база даних, що індексує наукові публікації та наводить дані про їх цитування. URL : <https://scholar.google.com.ua/>
15. Портал полегшення процедури оформлення наукових джерел відповідно до вимог Вищої атестаційної комісії (ВАК) України та проходження нормоконтролю при написанні публікацій, курсових, дипломних, дисертацій та інших наукових робіт. URL : www.vak.org.ua
16. Законодавство України. URL : <http://www.rada.kiev.ua>;
<http://www.nau.kiev.ua>; <http://www.ukrpravo.kiev.com>;
<http://www.liga.kiev.ua>.
17. Методологія науки . URL : sites.google.com/site/fajrru/Home/scientific.
18. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua>.
19. Національна парламентська бібліотека України. URL : <http://www.nplu.kiev.ua>
20. Харківська державна наукова бібліотека ім. Короленка. URL : <http://korolenko.kharkov.com>
21. Центр досліджень і статистики науки . URL : <http://www.csrs.ua>